

Motion till riksdagen 2009/10:So254

av **Barbro Westerholm och Jan Ertsborn (fp)**

Utredning om vårddirektiv i livets slutskede

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning om vårddirektiv i livets slutskede.

Motivering

Frågor kring livets slut har tilldragit sig stor uppmärksamhet under det senaste året både i Sverige och internationellt. I Sverige har diskussioner om avgöranden i livets slutskede förda inom läkarkåren lett fram till nya riktlinjer om palliativ sedering av döende patienter (2003) och om att avstå från och avbryta livsuppehållande behandling (2007). Statens medicinsk-etiska råd (SMER) har hösten 2008 lämnat en skrivelse till regeringen om "Avgöranden i livets slutskede" där självbestämmande och vård i livets slutskede tas upp.

SMER framförde i sin skrivelse att det är angeläget att den oklarhet som råder om de rättsliga betingelserna för beslut i olika livsslutssituationer snart skingras. Här kommer frågan om människors självbestämmande över sin situation in. Så länge en persons beslutsförmåga är intakt är det dennes beslut om att acceptera eller avstå från erbjuden behandling som ska gälla. Problemen uppstår när patienten inte är beslutskompetent.

I Danmark har man sedan ett antal år tillbaka möjligheten att skriva så kallade livstestamenten. Därigenom kan man, medan man är helt frisk och har sin beslutsförmåga i behåll, försäkra sig om att ens egen önskan om vilken vård som ska ges blir respekterad om man befinner sig i en situation där döden är oundviklig eller i ett permanent medvetslöst tillstånd.

"Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare" (SOU 2004:112) föreslog att möjligheten att upprätta livstestamenten eller livsslutsdirektiv skulle införas också i Sverige. Dessa skulle i viss utsträckning göras bindande för sjukvårdens företrädare. Förslaget fick ett ganska svalt mottagande under

Fel! Okänt namn på

remissbehandlingen, i den mån det alls kommenterades. På fråga om regeringen avser att återkomma med förslag med anledning av utredningen svarade justitieminister Beatrice Ask den 7 februari 2007 att frågan för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Sedan dess har ingenting hänt i denna fråga.

Vad som däremot hänt är att man ute i landet, bl.a. genom initiativ av pensionärsföreningar och enskilda, utvecklat vad som kallas "Viljeyttring om vård och behandling", "Framtidskontrakt", "Vårdtestamente" och "Vårddirektiv". De har ett gemensamt innehåll, nämligen att vara ett hjälpmedel för omgivningen den dag då man behöver hjälp och inte själv kan uttrycka sin önskan. Här återfinns avsnitt om vad man tycker om, men i några av dem fick man också med hur man ser på livskvalitet och livsförlängande behandling. Dessa dokument är inte direkt bindande, men intentionen är att de ska väga tungt när en läkare ska fatta ett vårdbeslut i fråga om en beslutsoförmögen patient. Med andra ord de inrymmer samma tankegångar som "Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare" föreslog och där så kallade livstestamenten lyftes fram. Enskilda läkare inom den palliativa vården har vittnat om att dessa dokument kan vara till stöd vid beslut om vilken behandling man ska ge en patient som befinner sig i livets slutskede eller i permanent medvetslöst tillstånd.

Till detta kommer att Sverige uttryckt sitt stöd till principen om rättsliga framtidsfullmakter (livsslutsdirektiv eller livstestamenten) genom Europarådets rekommendation R (99) 4. I flera andra länder har en rättslig reglering genomförts, senast i Finland. Bristerna i det svenska regelverket när det gäller ställföreträdare inom hälso- och sjukvården hindrar en svensk ratificering av Europarådets bioetikkonvention, den s.k. Oviedokonventionen som Sverige undertecknade 1997. Den säger bl.a. följande om samtycke och rätt till privatliv: "Ett ingrepp inom hälso- och sjukvårdens område får företas endast efter det att personen i fråga har givit fritt och informerat samtycke till detta. Personen ska i förväg få erforderlig information om syftet med och karaktären av ingreppet samt dess konsekvenser och risker. Det står personen i fråga fritt att när som helst återkalla sitt samtycke" (art. 5).

Ett ingrepp får göras på en person som saknar förmåga att ge samtycke om det är till gagn för honom eller henne (med undantag för viss forskning och donation, art. 17 och 20).

Mot bakgrund av ovanstående anser vi att en utredning bör göras om införande av vårddirektiv (även kallat livstestamente eller livsslutsdirektiv) i Sverige i syfte att stärka människors självbestämmande i hälso- och sjukvården och omsorgen.

Stockholm den 29 september 2009

Barbro Westerholm (fp)

Jan Ertsborn (fp)